

GALLERI MATTIAS KLUM

BORTOM DET VACKRA

Mattias Klum har alltid något att berätta och alltid nya projekt på gång. Men projekten måste komma från ett äkta engagemang, annars blir det inte tillräckligt bra. Han senaste projekt handlar om avverkningen på Borneo. Det är en plats som betyder extra mycket för honom.

TEXT **MAGNUS FRÖDERBERG** FOTO **MATTIAS KLUM**

Upplandslätten är insvept i en underbar guldfärgad dimma när jag kör mot Uppsala för att träffa Mattias Klum. Det skär i kroppen när jag tvingas konstatera att jag inte hinner stanna för att fotografera trots att fotoväskan är fulladdad.

Även Mattias Klum som sett stora delar av världen slås också av den sköna morgonen, men han går inte och hämtar kameran trots att han har kunnat kalla sig professionell naturfotograf i 23 år.

– Jag har haft problem med att inte kunna slappna av. Jag skulle bli knäpp om jag kastade mig över alla motiv. Istället försöker jag renodla och tänker att var sak har sin tid. Vill jag fotografera morgondimor så avsätter jag en vecka till det. Då kan det dessutom bli bättre, säger Mattias.

Just nu jobbar han med ett 10-årigt dokumentär- och biofilmsprojekt om Östersjön tillsammans med Folke

Rydén. Ett annat pågående projekt är "Expedition Sverige.se".

– Det är ett upplevelse- och inspirationsprojekt för Sverige och om Sverige. En kur mot hemmablindheten kan man säga.

Det krävs mycket folk för att genomföra alla projekt. Grundstyrkan består av tre, fyra anställda. Just nu är de tio personer och ändå tycker han att det är i minsta laget.

Även om Mattias och hans företag producerat flera filmer är det som fotograf för National Geographic som han är känd för de flesta.

– Det är mest min longtime-assistent Lars-Magnus Ejdeholm och jag som gör uppdragen för National Geographic.

I novembernumret av National Geographic kommer Mattias största reportage i tidningen hittills på 30 sidor. Det handlar om hur regnskogen på Borneo försvinner.

Journalisten och filmproducenten Folke Rydén i ett skövat landskap, Sarawak, Borneo.

Suharno, arbetare på ett sågverk vid Sungai Kapuas (flod) Kuala Dua, Kumpai, västra Kalimantan, Indonesien.

«Rio» är fortfarande så traumatiserad av att ha sett sin orangutangmamma dödas att det är omöjligt för en manlig veterinär att komma nära utan att den får tröst och stöd från en kvinnlig djurvårdare (babsitter). BOS (Borneo Orangutan Survival) rehabilitation centre, Nyaru Menteng, Borneo.

Väldigt många orangutanger som BOS försöker rehabilitera tillbaka till ett värdigt liv har sedan den tid de var illegala husdjur smittats med mänskliga infektioner. Något som i många fall omöjliggör att orangutanen kan få ett liv i det vilda igen.

Efter att ha gjort flera reportage för National Geographic i den regionen fick Mattias frågan om vad han ville göra för reportage härnäst. Svaret var självklart.

Han bad ödmjukast om att få åka till Borneo och få visa vad som händer bortom det vackra.

Mattias har en lång och djup relation med Borneo. Redan 1988 åkte han dit som 20-åring. Då hade han jobbat tre år som naturfotograf på heltid i Sverige och sålt bilder till Svenska Turistföreningen, lokaltidningen i Uppsala, Naturskyddsföreningen med flera.

– Det var en pojkdrom att få uppleva regnskogen, att få byta snoken mot en indomalayisk gallerpyton. Istället för älgen kommer en pygméelefant.

Han hade inte väntat sig att hur se enorma områden höll på att bli avverkade.

– Jag tycker inte det är konstigt att vi använder vår natur. Men på Borneo sker det på ett sätt som är så långt ifrån hållbart man kan tänka sig, där det till sist inte blir någonting kvar för människan att leva av.

Under de 20 åren som gått har Mattias besökt Borneo en eller flera gånger nästan varje år och kunnat bevittna en skrämmande

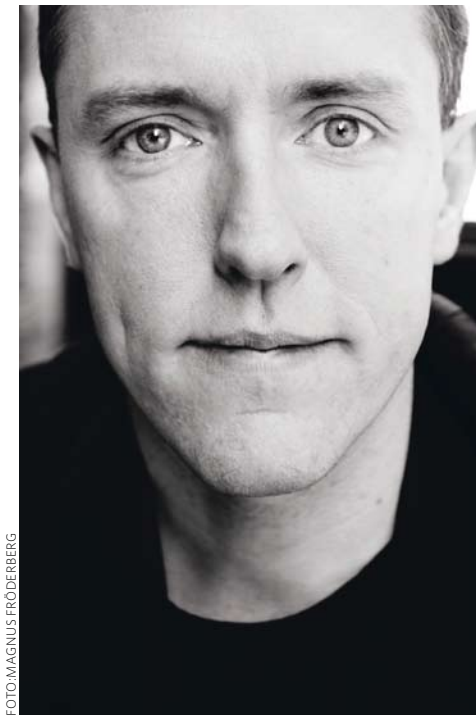

FOTO: MAGNUS FRÖDERBERG

MATTIAS KLUM

Ålder 40

Familj Fru och två söner

Bor Utanför Uppsala

Böcker Ögonblick, När dimman lättar, I svenska marker, På upptäcktsfärd i regnskogen, Skogens Öga, I Borneos regnskog, Den sköra träden, Hästfolk, Viljans Väg

Webbplats www.klum.se

– JAG VILLE VÄNDA PÅ STEKEN OCH VISA VAD SOM OMGER DE HÄR SMÅ JUVELERNA, OCH VAD SOM HOTAR DEM. JAG VILL VISA VARFÖR DET ÄR SÅ VIKTIGT ATT VI BEHÅLLER VISSA PLATSER SOM RESERVAT OCH NATIONALPARKER OCH ANVÄNDER DEM PÅ ETT SMART SÄTT.

avverkningstakt. Han har sett hur 75 procent av låglandsregnskogen försvunnit.

– Många med mig kan nog känna igen sig i att man åker som igenom en skärseld för att finna det vackra och oförstörda. För att hitta små, små oaser av himmelrike. Det är precis så som världen ser ut just nu.

– Jag ville vända på steken och visa vad som omger de här små juvelerna, och vad som hotar dem. Jag vill visa varför det är så viktigt att vi behåller vissa platser som reservat och nationalparker och använder dem på ett smart sätt.

Vad har du fotograferat rent konkret?

– Jag har koncentrerat mig på avverkningens och oljepalmsplantagens konsekvenser, de hemlösa orangutangerna och blåsrörsgjägarnas situation. De är en etnisk minoritet som har det besvärligt och som säkert kommer att försvinna som kultur om inte hittar ett hållbart förhållningssätt.

Har du blivit miljödebattör istället för fotograf?

– Jag känner mig fortfarande som fotograf och filmare, men frågan är större än mig. Frågan är mycket större än mina bilder. Frågan är överlevnad. Och frågan är framtiden, mina och andras

Fotografen och filmaren Mattias Klum har under 20 år följt och beskrivit den Borneanska regnskogen, och vad som händer med den. Här under det senaste uppdraget för National Geographic vid ett avverkningsläger i Sarawak, Malaysiska Borneo.

FOTO: LARS-MAGNUS EJEDEHOLM

Dessy Ratnassari arbetar i ett projekt med att inventera illegal exploatering av regnskogsområden, Västra Kalimantan, Indonesien.

Adi Segar har sett sitt land, sin skog försvinna och tror idag egentligen inte på en framtid för sitt folk. Malaysia, Borneo.

Adian, Indonesisk gästarbetare, arbetar på en pråm som drar enorma timmerlass till plywoodfabrikerna i Miri, Sarawak Borneo.

- VI FÖLJER MÄNNISKORNA
I DERAS VARDAG OCH VILL
ATT DE SKA BORTSE
FRÅN OSS.

barns framtid. Jag vill att mina barn, Einar och Ansgar som är tre och sex år gamla ska få sitta i ett träd i Borneo om de så vill och höra gibbonaporna på morgonen. Det kommer de inte att få.

- Jag kan förhoppningsvis med mitt team vara till hjälp den korta tid vi finns.

Hur fungerar det att åka på långa resor när man har barn?

- Det är jobbigt att vara ifrån dem. Det är underbart när de kan vara med även om det är slitigt att ha dem med. Ansgar lärde sig gå i Panama och Einar på Antarktis. När jag var i deras ålder hade jag inte ens varit utomlands. Men det fungerade inte att ha med dem till Borneo.

- Det vi gjorde på Borneo är politiskt känsligt. Vi visar på en del olagliga processer och att utsätta sina barn för den faran det innebär att vara i sådana områden skulle jag aldrig göra. Så fort man ska visa något som är olagligt

eller så hårt ifrågasatt utgör man ett hot. Det handlar om väldigt mycket pengar. I och med det innebär det en risk att befinna sig där.

Under 12 veckor arbetade Mattias med assistenten Lars-Magnus på flera ställen runt om på Borneo med hjälp av lokalbefolkningen. De åkte på småvägar på nätterna för att komma nära avverkningarna och industrierna.

- Det här uppdraget var så långt från stora djur man kan komma utan handlar mer om negativ miljöpåverkan. Reportern åkte runt själv i fyra veckor och träffade myndighetspersoner och företagsrepresentanter. Han intervjuade också några i lokalbefolkningen efter att Mattias och Lars-Magnus varit med dem en tid och fotograferat.

- Vi följer människorna i deras vardag och vill att de ska bortse från oss. Har man då med en reporter som avbryter och ställer frågor förstör man lätt vårt arbete.

Avverkningsområde där Caterpillars precis har avslutat terrasering för att ersätta en av jordens rikaste miljöer med en monokultur, oljepalm. Sarawak, Borneo

Hur fungerar det att jobba digitalt i regnsko-gen?

– Det fungerar rätt bra numera. Nu har jag gjort tre National Geographic-uppdrag på raken helt digitalt. Kamerorna har blivit tillräckligt hållbara. Batteriförsörjningen kan vara ett problem. I värsta fall får man släpa generatorer och solceller. På Borneo rörde vi oss så mycket att vi kunde hitta ställen att ladda på.

Du säger att du inte längre letar det vackra, när skiftade du?

– Det gör jag väl i viss mån fortfarande. Men jag kan tycka att den konventionella naturfotografien där man är ute efter att fånga sällsynta djur eller vackra landskap är lite endimensionell. Jag tycker om naturfotografi som är så sinnlig, sub-

til, kraftfull, eller berörande att det blir fotografi och inte bara avbildning. Bra naturfoto skiljer sig inte från annan bra fotografi.

Vad har du för råd till den som vill fotografera natur och miljö?

– Passion är ohyggligt viktigt. För att det ska bli riktigt bra måste man vara beredd att försaka annat och lägga ner otroligt mycket energi på bilderna. Då har det varit viktigt att välja att fotografera saker som berör mig starkt.

– Jag tycker att man inte bara ska satsa på något man tror säljer. Man ska satsa på något som berör – då säljer det.

Hur beskriver du din egen bildstil?

– Jag tycker om skitiga bilder som andas

verklighet. Det ska inte vara så slickt och perfekt. Jag förstår att det säkert finns en stor marknad, men jag berörs inte av bilder som känns för tillrättalagda.

– Sen händer det att man tar bilder som man själv tycker är lite för «söta». Då kan det hända att National Geographic vill använda just en sådan bild. Vid två tillfällen har jag fått omslag på National Geographic som jag aldrig själv skulle välja.

– Där kommer min frälsar-gen fram, jag tycker det är viktigare att jag får berätta min historia för 50 miljoner läsare även om jag inte riktigt är vän med bilden. ■

Träffa Mattias Klum och se mer av hans bilder på Fotomässan i Älvsjö.